

Fecr Yayınları: 346

Mehmet Silay Bütün Eserleri 01

İskilipli Atıf Hoca
(1876-1926)

Dr. Mehmet Silay

© FCR Yayın Reklam Bilgisayar San. ve Tic. Ltd. Şti.
(Sertifika No: 13178)

Kapak ve Mizanpaj
FCR

Baskı ve Cilt
Şafak Matbaacılık
İvedik O.S.B. Matbaacılar Sitesi 1515. Sk. No: 53
Yenimahalle/ANKARA • Tel: 0312. 229 57 84
(Sertifika No: 16104)

1. Baskı: Şubat 2020

ISBN
978-605-7570-80-2

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mh. Boyacılar Sk. No:14/1 Ulus-Altındağ/ANKARA
Tel: (0 312) 310 08 60 – Fax: (0 312) 311 47 89
web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

İSKİLİPLİ
ATIF HOCA
(1876-1926)

DR. MEHMET SILAY

Dr. Mehmet SILAY

1949 Hatay doğumlu. İlk ve orta eğitimi Kırıkhan ve İskenderun Lisesi'nde, üniversiteyi İstanbul Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde tamamladı. Üroloji ihtisasını Almanya'da, askerlik hizmetini de Erzincan'da bitirdi. Türkiye Yazarlar Birliği, Sınır Tanımayan Doktorlar Grubu, Yardımcı Derneği üyesidir.

Eserleri:

Hatay Evliyaları
Hatay Mücahitleri
Antakyalı Habib
Belen Derbendi
Bereketli Hilalde Aleviler
Tünel Faciası
Yüzyılın Depremi
Mecliste Merve Olayı
Parlamentodan Haber

Seyahatnameler:

Coğrafyanın Dirilişi
Avrupa'da Hilalin Çocukları
Kudüs'e Yolculuk
Öze Yolculuk
Göz Gördü Gönül Sevdi
Kerkük – Kerbela
Endülüs Çağırıyor
Kurtuba – Uzaklardaki Cennet
Kudüs Çağırıyor

Araştırmalar:

Mehmet Akif (Seyyah-ı Beyaban)
Selahaddin Eyyubi-Dünya İslam Birliğinin Mimarı
İskilipli Atif Hoca-Ulucanlardan Mahkeme-i Kübra'ya
Ali Rıza Efendi-Babaeski Müftüsü-Bir Hukuk Cinayeti
Nureddin Topçu-Fikir Dünyamızın Yıldızlarından

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	9
GİRİŞ	17
Fikir ve Aksiyon Adamı.....	19
Fetvalara Karşı Beyannameler.....	21
Bir Tekzipname.....	23
1. BÖLÜM / Hayatı ve Eserleri (1876–1926)	29
Çocukluğu Kimliği Şeceresi.....	32
Eğitimi Köyde Başladı	34
“Bölük Emirlerden” Ayşe	35
Köye Dönüş: Sıla-ı Rahim	37
Yolların Kesiştiği Şehir: İstanbul.....	38
Deniz Kuvvetlerine Yardım ve Bir Sürgün	40
Necip Fazıl Anlatıyor	46
İskilipli Atfın Bağdatlı Misafiri	50
Bir Osmanlı Aydını	51
Bir Tekzipname.....	54
Eserleri.....	55
2. BÖLÜM / ZULÜM BAŞLIYOR.....	57
Osmanlı’dan Cumhuriyet’e.....	59
Sonun Başlangıcı.....	63
Suç Aleti Kitap	65
Frenk Mukallitliği ve Şapka.....	66
Şapka İktisası Kanunu.....	70
Erzurum’da Şapka Direnişi ve Şalcı Şöhret Bacı’nın İdamı	74
Rize’de Şapka Mağdurları	77
3. BÖLÜM / TUTUKLANIŞI VE MAHKEME SÜRECİ	83
İskilipli Atf Hoca’nın Tutuklanması	85
Eser-i Cedid Vapuru.....	87
Giresun İstiklal Mahkemesi’nde	89
Haydarpaşa Trenleri	90
İhtilal Mahkemesi.....	93
Şapka Bir Alamettir	96

İskilipli Atıf'ın Rüyası	97
Dünya Siyaset Tarihinde Eşi Olmayan Bir İdam	98
Mahkemeden Ayrıntılar	99
Kitapçılarının Yargılanması	101
Tâhirülmevlevî'nin Sorgulanması	103
Son Duruşma	112
Mahkeme-i Kübra'ya Kalan Hesaplaşma	114
İskilipli Artık "Sakıncalı" Değil	119
Laleli'deki Eve Düşen Ateş	121
4. BÖLÜM / KAYIP MEZARDAN ANIT MEZARA	123
İki Şehidin Mezarı	125
İskilip'ten Mahkeme-i Kübraya	127
Kaybolan Mezar	128
Ahmet Faruk İmal	130
İskilipli Atıf'ın Kızı Ayşe Melahat'la İlgili Bir Evrak	134
İskilipli Olmak Bir Ayrıcalık	136
Mamak'tan Gelen Haber	137
Anıt Mezar Projesi	143
Ulucanlar Tarihi	146
5. BÖLÜM / TBMM ARŞİVİ	149
Hey'et-i Hâkime (Hâkimler Heyeti)	152
Adana Müftüsü ve Kılıç Ali	153
İskilipli İçin Verilen İdam Kararı	155
6. BÖLÜM / ŞAHİTLER ANLATIYOR	163
Tâhirulmevlevî (Tahir Ongun)	165
Ali Tahmilci	166
Rıza Nur	167
Şevket Süreyya Aydemir	167
Nizamettin Saraç	169
Cevdet Soydanses	170
A. Hamdi Ertekin	171
Ahıskalı Ali Haydar Efendi	171
Bediüzzaman	171
Necip Fazıl Kısakürek	172
Mehmed Şevket Eygi	173
Hilmi Bey'in Mektubu	175
Nuri Saraç	177
Erzurumlu Nurettin Topçu	178

7. BÖLÜM / BASINDA ATIF HOCA	181
İskilipli'nin Mezarı Bulundu!.....	183
İskilipli Atif Hoca'nın Yaşadığı Hazin Öykü.....	184
Atif Hoca İskilip'e Döndü!.....	193
İskilipli Atif Hoca.....	196
Atatürk Dönemi Yargısı İçler Acısı.....	199
Şapka ve Eşarptan Zengin Olan Adam!.....	202
Frenk Mukallitliği ve Şapka Risalesi Bütün Dillere Çevrilmeli	208
Cumhuriyetin Terör Aygıtı: İstiklal Mahkemeleri	208
8. BÖLÜM / ŞAPKA FETİŞİZMİ	217
Dünyanın En Beyhude Devrimi: Şapka Fetişizmi.....	219
Efendiler Nereye?.....	220
Chp: Alternatifsiz İktidar.....	220
Devrimler: Ev Ödevleri	221
Ubeydullah ve Mesrur Hoca.....	223
Şapka Fetişizmi	225
Cinayetlere Kanun Kılıfı.....	226
Rize Bombalanıyor!.....	228
Güneysu Kiyamı.....	231
Erzurum Çarşı-Pazar	231
Ankara Ulucanlar'da Asılanlar	234
Ankara İstiklal Mahkemesi.....	236
İskilipli Atıf'ın Şهادeti	236
Mahkemede Hâkim Yok Eşkiya Var!	237
9. BÖLÜM / TOPLATILAN VE YAZARINI İDAMA	
GÖTÜREN ESER	239
FRENK MUKALLİTLİĞİ VE ŞAPKA.....	241
İslâm Dini Nazarında Garp Medeniyetinin Meşru Olan ve	
Olmayan Cihetleri.....	244
İman ve Küfür.....	253
Şiar-ı Küfr (Küfür Alâmeti).....	257
EK / İSKİLİPLİ ATIF HOCA'NIN SAVUNMA	
METNİNDEN BÖLÜMLER	266
KAYNAKÇA	271

ÖN SÖZ

Fransa'da üniversite tahsilini tamamlayıp Türkiye'ye dönen, düşünce dünyamızın yıldızlarından Erzurumlu Nurettin Topçu, Zeyrek'te Abdulaziz Bekkine'den aldığı aydınlıkla, memleketin her köşesinden kopup gelen hakikat sevdalısı üniversiteli gençleri tenvire/aydınlatmaya devam ediyordu:

“Avrupalıyı taklide tenezzül etmek, kendini inkâr etmektir!

İdealsiz nesillerin bütün hayatı, zalimi övmek ve mazlumu dövmekle heba olmuştur.

Millet, tarihinden ibarettir. Milleti tarihinden sıyrın, geriye insan sürüsü kalır.

Soysuzlaşma, bir şahsiyet hastalığıdır. Nesilleri ecdadından uzaklaştırmak isteyenler, onları soysuzlaştırmaya iten millet hainleridir.

Bizim tarihimizin mayasında, Malazgirt meydanında ve Hayber'de parlayan kılıç vardır.

Türkiye'de ısmarlama tarih kitapları, kronoloji ve vaka ezberciliğinden ibarettir.

Bir dönemi yüceltmeye gayret eden yalan tarih yazarlarının yalanlarının da ortaya çıkartılması gerekir.

Bizdeki tarihçilik, masalcı, efsaneci ve nakilcidir.

İstiklal Mahkemeleri'nde hâkim yoktur, eşkiya vardır!

İstiklal Mahkemeleri, dürüst bir kalem tarafından mutlaka açıklanmalı ve aydınlatılmalıdır.

Düşünenlerin, nefsi muhasebe ile sorgulayanların, aklını kullananların ufukları, dünya ve ahiret anlayışları genişler.

İstiklal Mahkemeleri'nin maksadı, fonksiyonu ve akıbeti, bu millete mutlaka açıklanmalıdır.

27 Mayıs 1960 askeri darbesinde Başbakan asanlar, İstiklal Mahkemeleri'nin yanında yunmuş yıkanmıştır.

İskilipli Atif Efendi, yazdığı bir kitap yüzünden idam edilmiştir.

Atif Hoca gibi Esad Erbili, Şeyh Said ve Müftü Ali Rıza Efendi de millete gözdağı vermek ve sindirmek için zulmen idam edildiler. Cumhuriyet dönemindeki idamlar ve İstiklal Mahkemeleri mutlaka yazılmalıdır.

Özellikle Doğu'nun çocukları, Türküyle Kürdüyle bunu mutlaka deşeleyecektir. Çünkü resmî ideoloji, çoluk çocuk demeden on bin civarında bir nüfus kesti. Unutmayın, ölümler bizi yaşıyor.

Tarih, hayat kaynağıdır.

Bir fedaiye boğdurulan Trabzon Mebusu merhum Ali Şükrü Bey ve Erzurumlu Hüseyin Avni Ulaş gibi, kelepçelenerek İstiklal Mahkemeleri'nde bedel ödeyen yurtseverler de velilerin arkasından gelen kahramanlardır!"¹

Yeni nesillere aydınlık bir istikbal inşa etmek için tarihimizi bilmek zorundayız. Bu konuda modelimiz, İskilipli Atif Efendi'dir. Onun hayatı, eserleri, hizmetleri, mücadelesi ve akıbeti bir ibret tablosudur.

Resmî ideoloji onu, Laleli'deki evinden aldı, Ankara'da 1. Meclis'in önünde salben/sehpada asarak idam etti. Yaşama özgürlüğü elinden alınan diğer ilim ve fikir adamları gibi Atif Hoca da unutulmadı.

¹ Mehmet Silay, Fikir Dünyamızın Yıldızlarından Nureddin Topçu, s. 100, Düşün Yayıncılık, İstanbul 2010.

Talimatla kalem kıran, küreğe mahkûm eden, sürgün eden, vicahen, gıyaben ve müeccelen idam kararları vererek ev ödevi yapan zalimler unutuldu. Fakat zulmen canlarına kıyılanlar, kıyamete kadar rahmetle anılacaklar.

Husumete vaktimiz yok.

Şehitlerimizi, öç almak, intikam almak ya da rövanş almak için değil, ibret almak için rahmetle anıyoruz.

İskilipli Atıf'ın bize ihtiyacı yok, bizim ona ihtiyacımız var. Şehit âlimler, Allah'ın indinde itibar sahibidirler.

Millele, İslami hayat teklifini yol haritası olarak sunan ve kitabın ortasından konuşan ve yazan münevverler/aydınlar asıldılar.

Tarih, magazin değildir.

Tarihi çalınmış bir milletiz.

Tarihimizle yüzleşmek zorundayız.

Hakikat aramakla bulunmaz ama onu bulanlar da arayanlardır (Bâyezîd-i Bistâmî). Ne kadar gözden gizlenirse gizlensin, hakikatlerin mutlaka bir gün ortaya çıkmak gibi bir huyu vardır (Mustafa Armağan).

Bir gazetenin ömrü, on beş yirmi dakikadır. Dergilerin ömrü, bir iki gündür. Medeniyetin intikali, kitaplarıdır.

Sosyal tsunaminin sebebi olan kitaplar, kültürümüzün dip dalgalarıdır.

Hürriyetimiz için toplumun her tabakasından şehitler verdik, çok bedel ödedik ve toplumun dili çözüldü.

Türkiye'de hiç dokunulmayan konular artık tartışılıyor. Bu memlekette kim kime yanlış yaptıysa özür dileyecektir. Devlet terörüne kurban gidenlere de iade-i itibar verilecektir.

Halide Edip Adıvar'ın "dünyanın en beyhude devrimi" dediği, bugün hâlâ yürürlükte olmasına rağmen cumhurbaşkanı, başbakan, milletvekilleri ve hiçbir devlet memuru-

nun giymediği şapka yüzünden yüzlerce insan, asılarak ve kurşunlanarak öldürüldü. Binlercesi hapishanelerde çürüdü.

Nüfus oranına vurulduğunda bu dönem (1920–1927), Cumhuriyet tarihinde en çok tutuklamanın yapıldığı yıllardır.

Türkiye cezaevleri ağzına kadar doludur ve mahkûmlar, yan yana hasırlar üstünde hatta kuru yerde yatmaktadırlar.

Hammurabi kanunları dâhil, evrensel hukuk kuralı şöyledir:

“Hiçbir kanun makabline şamil olmaz. Kanunlar kabul edildiği tarihten itibaren geçerli olur, geriye dönük olmaz. Geriye işlemez, işletilemez.”

Atıf Hoca, şapka kanunundan iki yıl önce –12 Temmuz 1924– yazdığı bir risale yüzünden 7 Aralık 1925 tarihinde bir baskın aramayla Laleli’deki evinden tevkif müzekkeresi olmaksızın alınır, Aksaray karakoluna götürülerek tutuklanır. Soğuk ve karanlık bir nezarethanede, toz toprak ve köşeden gelen ağır amonyak kokusu altında bir hafta tutulur.

Sirkeci rıhtımında bekleyen Eser-i Cedid vapurunun yük ve hayvan taşınan hangarında tutulur ve Giresun’a götürülür. Seyyar İstiklal Mahkemesi’nde, Giresun’da şapka isyanında direnişçilerin başı Hafız Muharrem ile yüzleştirilir. İki de birbirlerini tanımadıklarını söyler ve İskilipli Atıf bu mahkemeden beraat eder. Fakat serbest bırakılmaz. İkinci gün aynı vapurla İstanbul’a dönmek üzere yola çıkarlar.

Kaldı ki Giresun’da yaşanan, yürüyüşten ibaret bir sivil itaatsizlik eylemidir. Hiç çatışma olmamıştır ve kimsede silah yoktur. Yürüyenlerden Hafız Muharrem’in elinde Bir Türk bayrağı, arkadaşı Keşaplı Abdullah’ta da bir Kur’an-ı Kerim vardır.

Hâkimler güvertede, sanıklar hangarda olmak üzere aynı vapurla İstanbul’a dönerler. Atıf Efendi, serbest bira-

kılacağı umarken, evine gönderilmez ve tekrar Aksaray karakolunun nezarethanesine kapatılır. Giresun'dan gelen idam haberleriyle irkilir. Hafız Muharrem ve arkadaşı Keşaplı Abdullah, salben/asılarak idam edilmiştir.

Bir hafta içinde de Haydarpaşa treniyle, en çok ve en kolay idam kararları veren Ankara İstiklal Mahkemesi'ne gönderilir. Trenin farklı vagonlarına alınan öğretmen arkadaşları, asıl adı Mehmed Tahir olan Tâhirulmevlevî, Ahıskalı Ali Haydar ve Babaeski Müftüsü Ali Rıza Efendi ile sayıları artmıştır.

Çünkü bazılarının hakkında karar, resen ve peşinen verilmiştir. Geriye sadece gerekçe hazırlamak için birkaç duruşmadan ibaret bir tiyatro sahnesi kalmıştır. Sebep sonuç ekseninde özgür düşünceli her insan, olayı böyle okuyacaktır.

Onu yargılayan Ankara İstiklal Mahkemesi, avukatsız, temyizsiz, itirazsız bir engizisyon mahkemesidir.

Hâkim koltuğunda oturanlar, hukuk tahsili dahi yapmamış asker kökenli milletvekilleridir. Bu cellatların hiç vakitleri yoktur, işleri çok aceledir. İskilipli Atıf ve Babaeski Müftüsü, dört güne sıkıştırılan dört duruşmadan sonra 4 Şubat 1926'da eski meclisin önünde salben idam edildiler.

Meşhur İstanbul gazetelerinden Tanin, Akşam, Cumhuriyet, Vakıf, Tasvîr-i Efkâr, Son Telgraf, Tevhîd-i Efkâr ve özellikle yarı resmî Hâkimiyet-i Milliye'de beklenen haber yayımlanır:

“İki Mürteci Asıldı!”

“Mürteci Hocalar bu sabah asıldılar!”

“İrtica kitapları müellifi İskilipli Atıf Hoca ile Babaeski Müftüsü Ali Rıza Efendi haklarındaki idam kararı bu sabah infaz edilmiştir.”

Kışın en soğuk perşembesi olan 4 Şubat 1926, unutulması mümkün olmayan bir “şehadettir.”

Bu tarih, Cumhuriyet döneminin utancı, devlet terörü ve zulmünün en acı hatıralarından biridir. Bu mahkeme-deki duruşmalar ve çıkan kararlar, bütün hukuk sistemle-rinin reddettiği, dışladığı bir tarzda gelişmiştir.

27 Mayıs askerî ihtilalinden sonra Yassıada hâkimi Sa-lim Başol, Fransızlara karşı Cezayir kurtuluş savaşına yar-dım olarak verilen örtülü ödenek, bebek ve köpek davala-rından başta üniversite öğrencilerini kıyma makinelerinde kıyıp öldürdüğü için (!) idama mahkûm ettiği başbakan Adnan Menderes ve iki güzide bakanın itirazlarına kar-şılık:

“Sizi buraya tikan kuvvet–irade böyle istiyor!” demişti.

İskilipli Atif Hoca da böyle çarpık bir emrin veya er-ken dönem resmî ideolojinin ilk kurbanlarından mı olu-yordu?

İskilipli Atif Efendi hakkında dört celsede idam kara-rını veren mahkeme reisi ve azaların hukuk tahsilleri bile yoktur. Hepsi de tek parti genel başkanının seçerek listeye koyduğu asker kökenli milletvekilleridir.

Mahkeme reisi olan hâkim Ali Çetinkaya (Kel Ali), yanında Kılıç Ali olduğu hâlde Fevzi Çakmak’tan sonra genelkurmay için umut vadeden Kars fatihi Halit Paşa’yı meclis koridorunda vurarak öldüren bir katildir.

Yargılamak için salona getirilen bazı sanıklara karşı sinirlerine hâkim olamayan, bağırıp söven, hakaret eden, hatta tekmeleyen Lombrozo’nun tarifine uyan bir tiptir.

Birinci dönem Diyarbakır ve Amasya İstiklal Mahke-meleri’nin idama mahkûm ettiği insan sayısı, cetvele dâhil edilmemiş olduğu hâlde elimizde, arşiv çalışmaları sonuç-ları vardır.

Ankara İstiklal Mahkemesi ceza dağılım cetveline göre mahkeme reisi Kel Ali’nin verdiği vicahen, gıyaben

ve müeccelen idamların toplamı 2470'tir. Fakat salben idamlarda kadrolu olarak görevlendirilen Keskinli cellat Kara Ali, Tanin gazetesinde kendisiyle yapılan bir röportajda:

“Ben, Ankara’da 6128 kişinin sehpa da ipini çekmişim!” der.

TBMM arşiv dosya ve zarfları araştırmacılara açılmadığı sürece, “İstiklal Mahkemeleri’nde at izi it izine karışmış” olarak kalacaktır.

Avukat tutmanın yasak olduğu, itiraz ve temyiz hakkının da olmadığı çarçabuk, şipşak idam ve en ağır mahkûmiyet kararlarının verilmesi, Endülüs’ün son dönemini hatırlatır. İstiklal Mahkemeleri, tam bir engizisyon mahkemesi ve idam mangasıdır.

Bunun adı, Endülüs’te 14. yüzyılda Katolikler tarafından İspanya’da sekiz asırlık İslam medeniyeti ve Müslüman varlığını ortadan kaldırmak için uygulanmış bir insanlık ayıbı olan engizisyonudur.

Özellikle üçüncü dönem İstiklal Mahkemeleri’nin, İslami eğitim kurumları ve ilim adamlarına karşı düşmanca tavırları nasıl izah edilecektir?

Bireysel olarak yüksek sesle düşünersek, şüphesiz ki “İskilipli Atıf’ın idamı, evrensel adaletin intiharıdır.”

Seyyid Rıza ve Şeyh Said’in torunları, dedelerinin idamları sonrası defnedildikleri yeri bilmiyor ve “Ona mezar yapmak ve onu ziyaret edip başucunda Fatihalar okumak hakkımızdır. Lütfen gömdüğünüz yerden dedemizin kemiklerini çıkarın ve bize verin!” diyerek ilgili kurumlar ve doğrudan Adalet Bakanlığı’na dilekçeyle başvuruyorlar.

Yıllarca baskı altında kalan akrabaları, resmî platformlarda İskilipli Atıf’ın adını ağızlarına alamadılar. Soyadlarını değiştirmediler fakat köylerini terk ettiler. İstanbul

Pendik, Kartal–Soğanlık, Ankara Keçiören ve Sincan’daki “İmal” soyadlı ailelerin sayısı, Toyhane köyünde kalanları 10’a, 20’ye katlamaktadır.

10 yıl aralıksız aranması, –Allah’ın izniyle– bulunması, teşhisi, nakli ve ona yakışan nitelikte bir anıt mezarın hazırlanmasında teşvik ve yardımlarını gördüğümüz merhum Vali Recep Yazıcıoğlu’nun sıra dışı muavinlerinden, Bitlis Valisi Sayın İskilipli Orhan Öztürk Bey’e, Ankara’nın iki ayrı ilçe belediye başkan ve yardımcılara, Ankara İstiklal Mahkemesi zabıt kâtiplerinden merhum Fehmi Efendi’nin ahfadına, Park ve Bahçeler Özel Koruma amirlerinden R. Durmuş, Prof. T. Şuer, Prof. M. K. Yılmaz, M. Karahasanoğlu, Şükrü Can, E. Gülüm, bütün Toyhane köyü sakinleri ve öz yeğenleri Bahaddin, Ahmet Faruk, Mehmet Ali İmal, Kartal–Soğanlık’ta Toyhane Derneği Başkanı Muzaffer İmal, Keçiören’de Mehmet İmal Beyefendilere teşekkür ediyoruz.

Bu mütevazı gayreti, bizlere kul hakkı bırakarak göçüp giden Nakşî şeyhi Esad Erbili, hemşehrisine boğdurulan Trabzonlu aydın Ali Şükrü Bey, Diyarbakır meydana asılan Şeyh Said, Erzurum’da şapka isyanında başına un çuvalı geçirilerek asılan kasap Bayram’ın annesi Şalçı Şöhret Bacı, Hafız Muharrem, Keşaplı Abdullah, Dört Yolcu Mustafa Remzi ve mezarları dahi kaybedilen yüzlerce mazlumun aziz ruhlarına ithaf ediyoruz.

